

## **ПІДСУМКИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ УКРАЇНИ В І КВАРТАЛІ 2023 Р.**

### **I. Ус, центр зовнішньополітичних досліджень НІСД**

*Розглянуто стан зовнішньої торгівлі товарами України за підсумками першого кварталу 2023 р. Проаналізовано вартісні обсяги торгівлі, а також географічну структуру. Визначено провідні позиції та партнерів України як з експорту, так і з імпорту товарів. Виявлено вплив істотного зростання фізичних обсягів експорту зернових України до країн Центральної та Східної Європи. Відзначено тенденцію нарощування негативного сальдо зовнішньої торгівлі товарами.*

### **Висновки**

1. За підсумками першого кварталу 2023 р. у порівнянні з попереднім роком товарообіг України скоротився на 7,4 %. Водночас скорочення експорту товарів на 26,1 % супроводжувалося зростанням імпорту на 11,2 %, наслідком чого стало відчутне збільшення показника негативного сальдо (з 25 млн дол. США до 5,2 млрд дол. США). Зростання імпорту стало наслідком негативного впливу на виробництво товарів для внутрішнього ринку України масштабних бойових дій.

2. ЄС і далі є провідним партнером України як з експорту товарів (62,7 %), так і з імпорту (51,4 %), який до того ж істотно посилив своє значення для зовнішньої торгівлі України.

3. Політичний крок ЄС щодо лібералізації торгівлі в умовах повномасштабної війни створив додатковий тиск на виробників країн Центральної та Східної Європи, які відчутно втратили позиції на відповідних внутрішніх ринках.

4. Майже дві третини експорту України припадає на постачання продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції.

5. Торгівля України з Російською Федерацією та Республікою Білоруссю практично припинена.

### ***Загальна торгівля***

Динаміка зовнішньої торгівлі в першому кварталі 2023 р. мала певні

відмінності за підсумками двох та трьох місяців. Якщо за підсумками двох місяців товарообіг скоротився на 29,3 %, то за підсумками трьох місяців скорочення становило 7,4 %. Це зумовлено ефектом бази порівняння, адже воєнні дії розпочалися наприкінці лютого 2022 р. і саме з того моменту зовнішню торгівлю було значно обмежено.

Тим часом динаміка експорту та імпорту в першому кварталі 2023 р. мала велику відмінність. Якщо експорт товарів скоротився на 26,1 %, то імпорт виріс на 11,2 %. Така динаміка призвела до стрімкого нарощування показника негативного сальдо – зросло до 5,2 млрд дол. США проти 25 млн дол. США за підсумками першого кварталу 2022 р. (*слайд 1*). Товарообіг становив 25,8 млрд дол. США, 60 % якого – це імпорт товарів, а 40 % – їхній експорт.

### ***Експорт товарів***

За підсумками першого кварталу 2023 р. експорт товарів з України становив 10,3 млрд дол. США, що на 3,6 млрд дол. США менше, ніж за аналогічний період 2022 р. Скорочення відбулося за всіма основними галузями, окрім **продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції**, де проти аналогічного періоду 2022 р. відбулося зростання на 4,5 % (або 0,3 млрд дол. США) (*слайд 2*).

Зростання експорту сільськогосподарської продукції при скороченні постачань на зовнішні ринки товарів інших галузей призвело до того, що частка цих товарів у товарній структурі експорту України за підсумками першого кварталу 2022 р. зросла з 46,3 % до 65,4 %.

Оснoву сільськогосподарського експорту становили **зернові культури**. За перші три місяці 2023 р. Україна експортувала їх на 3,2 млрд дол. США, або 30,7 % від загального товарного експорту України. Щомісячні вартісні обсяги експорту зернових демонстрували стабільне зростання протягом перших трьох місяців 2023 р.: 0,9 млрд дол. США в січні, 1,1 млрд дол. США в лютому та 1,2 млрд дол. США в березні.

Також вагоме місце в товарній структурі експорту посідали **жири й олії** (частка яких становила 14,2 %) та **насіння і плоди олійних рослин** (з часткою у 8 %). Стабільний експорт зазначених трьох товарних груп здійснюють через реалізацію Чорноморської зернової ініціативи, а також через постачання до сусідніх з Україною країн ЄС.

Попри скорочення експорту **металів та виробів з них** на дві третини (або на 1,8 млрд дол. США), у товарній структурі експорту України ці товари зберігають друге місце з часткою в 9 %. Порівняно меншим було скорочення експорту **машин, устаткування та транспорту**. За підсумками перших трьох місяців 2023 р. він скоротився на 34,9 % або на 0,4 млрд дол. США, а частка цієї групи в товарній структурі експорту склала 7,9 %.

Також відбулось істотне скорочення експорту **мінеральних продуктів** (на

66,7 %, або на 0,9 млрд дол. США), **продукції хімічної промисловості** (на 57,3 %, або на 0,4 млрд дол. США) та відносно менше скорочення експорту **деревини та целюлозно-паперових виробів** (на 19,5 % або на 0,1 млрд дол. США).

В умовах стабільної географічної обмеженості зовнішньої торгівлі України цілком логічним стало зростання ролі ЄС як нашого провідного торговельного партнера. У географічній структурі експорту товарів України частка ЄС зросла з 47,1 % за підсумками першого кварталу 2022 р. до 62,7 % за підсумками аналогічного періоду 2023 р. (слайд 3). Водночас експорт товарів з України до ЄС скоротився на 1,7 %.

Вагому роль у збереженні обсягів експорту до ЄС на рівні тих, що були до початку повномасштабних військових дій, зіграло рішення ЄС скасувати всі мита, квоти й збори з українського експорту на європейський ринок на період з 4 червня 2022 р. по 5 червня 2023 р. Це сприяло нарощуванню експорту української сільськогосподарської продукції до країн ЄС, насамперед зернових культур (слайд 4).

*Довідково.* Проте таке значне зростання поставань призвело до політико-економічних ускладнень у квітні 2023 р. – внутрішній ринок країн Центральної та Східної Європи виявився неготовим до цього. Як наслідок, це призвело до односторонньої заборони деякими країнами-членами ЄС імпорту українського зерна й десятка інших видів сільськогосподарської продукції. Крім того, криза відтермінувала прийняття рішення ЄС щодо продовження дії безмитної торгівлі з Україною до червня 2024 р., а також надала підстави обговорювати можливості ввести жорсткіші заходи для захисту власного ринку.

Провідними ринками збуту товарів з України в першому кварталі 2023 р. були: **Польща** (14,6 % від загального експорту з України), **Китай** (9,8 %), **Румунія** (9,7 %), **Туреччина** (8,2 %) та **Німеччина** (4,7 %).

Частка країн СНД в географічній структурі експорту скоротилася з 7,4 % за підсумками першого кварталу 2022 р. до 3,7 % за підсумками аналогічного періоду 2023 р. Експорт зменшився на 63,1 %, що пов'язано з відсутністю поставань до **Російської Федерації та Республіки Білорусь**.

### ***Імпорт товарів***

За підсумками першого кварталу 2023 р. Україна імпортувала товарів на 15,5 млрд дол. США, що на 1,6 млрд дол. США більше проти аналогічного періоду 2022 р. У галузевому розрізі зафіксовано зростання імпорту **продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції** (на 21,9 %, або на 0,3 млрд дол. США), **машин, устаткування та транспорту** (на 20 %, або на 0,7 млрд дол. США), а також **текстилю, текстильних виробів та взуття** (на 20,1 %, або на 0,1 млрд дол. США). Паралельно відбулось істотне (на 53 %, або на 61 млн дол. США) скорочення імпорту **мінеральних продуктів**.

Така динаміка дещо змінила товарну структуру імпорту України. Провідне місце в ній за підсумками першого кварталу 2023 р. посідали **машини, устаткування та транспорт** з часткою у 28,5 % від загального товарного імпорту України (за перший квартал 2022 р. – 26,4 %) (*слайд 5*).

Частка **паливно-енергетичних товарів** скоротилася з 26,6 % до 23,3 %, тоді як їхні вартісні обсяги практично не змінилися (зменшилися на 2,4 % або на 90 млн дол. США). Також відносно значні частки мали **продукція хімічної промисловості** (18,2 %) і **продовольчі товари та сільськогосподарська продукція** (11,5 %).

Країни ЄС так само є найбільшими постачальниками продукції на ринок України. Частка ЄС зросла з 38,1 % у першому кварталі 2022 р. до 51,4 % за підсумками першого кварталу 2023 р. Імпорт товарів з ЄС виріс на 49,9 %, або на 2,7 млрд дол. США (*слайд 6*).

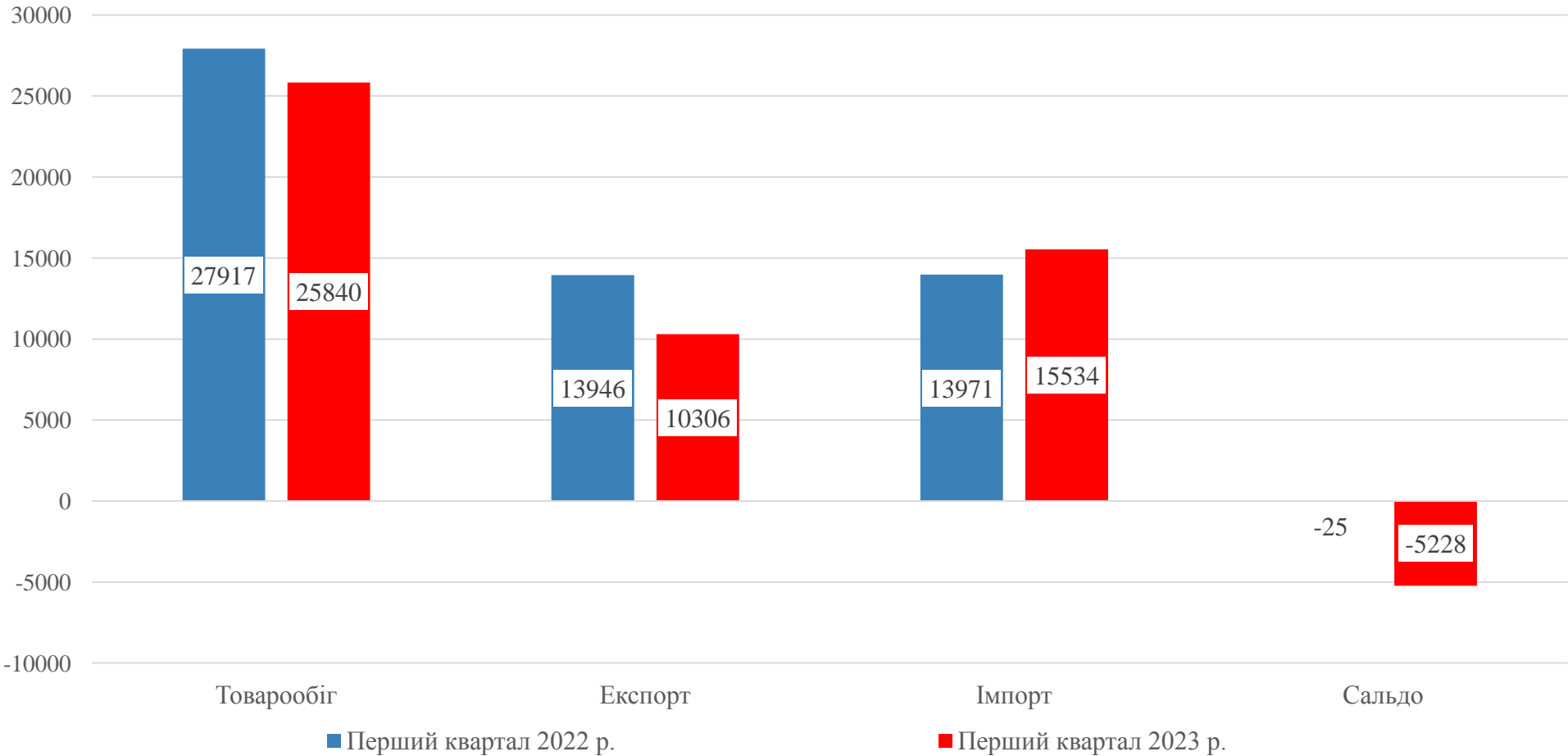
Провідним постачальником товарів до України залишається **Китай** з часткою у 16,5 % від загального імпорту товарів (імпорт зріс на 29 %, або на 0,6 млрд дол. США). Значну роль у географічній структурі імпорту України також відіграють **Польща** (10,1 %), **Німеччина** (7,3 %), **Туреччина** (7,2 %) та **США** (4,4 %).

Якщо за підсумками січня – березня 2022 р. частка країн **СНД** в географічній структурі імпорту України становила 21,4 %, то за підсумками аналогічного періоду 2023 р. вона скоротилася до 2,2 %. Імпорт товарів зменшився на 88,7 %, або на 2,6 млрд дол. США.

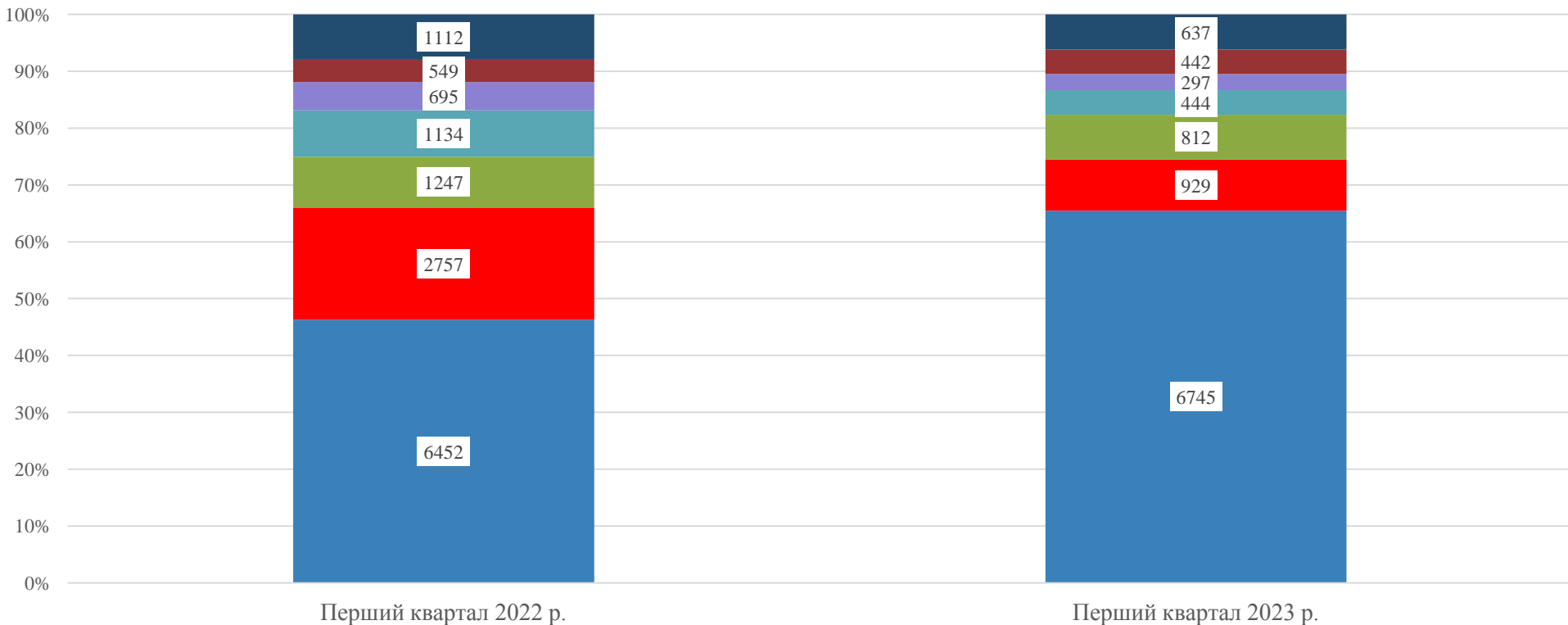
Значною мірою таке відчутне скорочення зумовлено тим, що Україна практично не імпортувала товарів з **Російської Федерації** та **Республіки Білорусь**. Імпорт з цих двох країн становив 3 млн дол. США та 5,5 млн дол. США – 0,02 % та 0,04 % відповідно від загального імпорту України.

Треба зазначити, що за підсумками першого кварталу 2022 р. Україна мала *позитивне сальдо* в торгівлі з країнами ЄС (1,2 млрд дол. США), а також у торгівлі з іншими, крім ЄС та СНД, країнами (0,7 млрд дол. США) та *негативне сальдо* у торгівлі з країнами СНД (майже 2 млрд дол. США). За підсумками ж першого кварталу 2023 р. склалась абсолютно відмінна картина. У торгівлі з ЄС та іншими країнами отримано *негативне сальдо* розміром 1,5 млрд дол. США та 3,8 млрд дол. США відповідно, натомість у торгівлі з країнами СНД *позитивне сальдо* склало 44 млн дол. США.

# Стан зовнішньої торгівлі товарами України в першому кварталі 2022 р. та 2023 р., млн дол. США



# Товарна структура експорту України в першому кварталі 2022 р. та 2023 р., млн дол. США



■ Продовольчі товари та с/г продукція

■ Метали та вироби з них

■ Машини, устаткування та транспорт

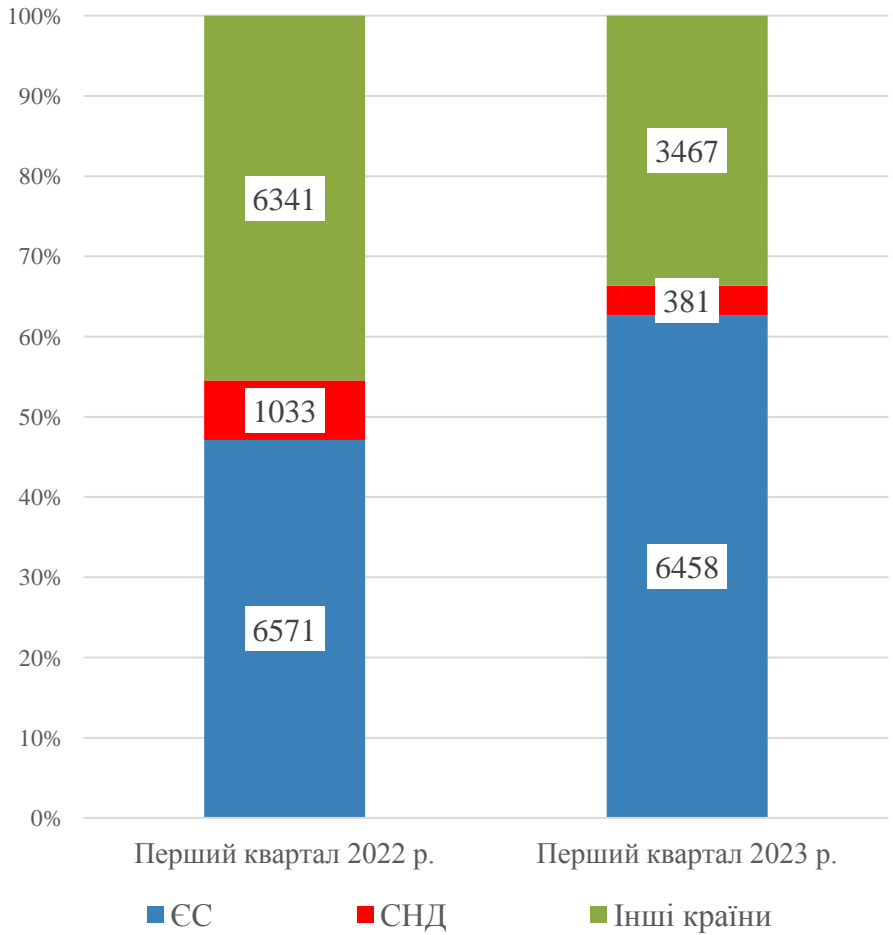
■ Мінеральні продукти

■ Продукція хімічної промисловості

■ Деревина та целюлозно-паперові вироби

■ Інші товари

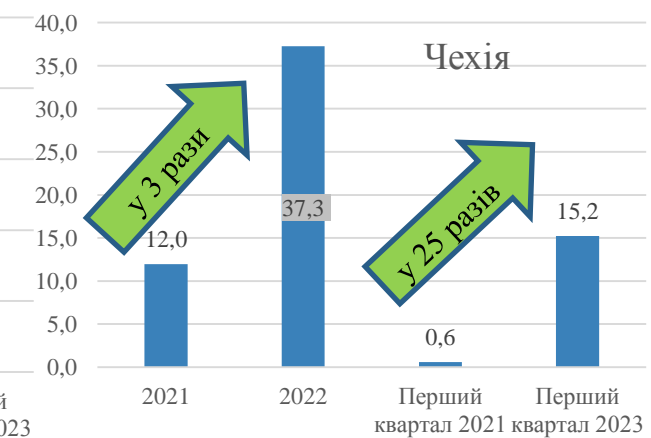
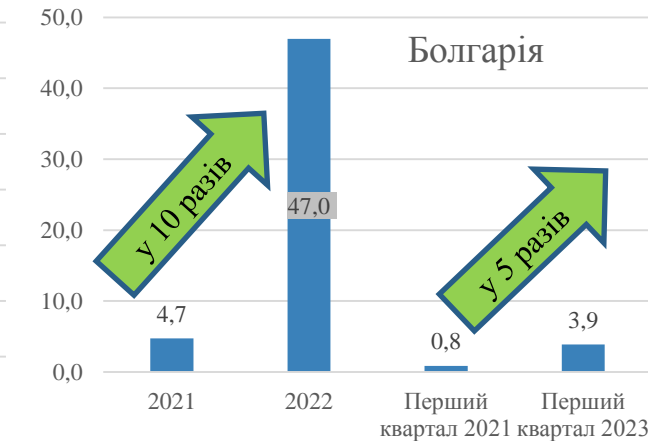
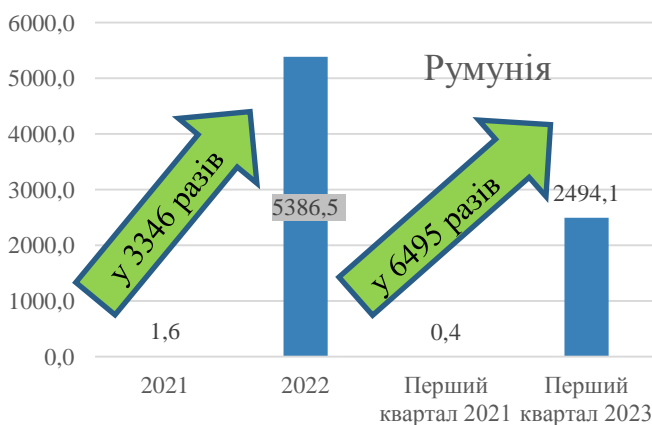
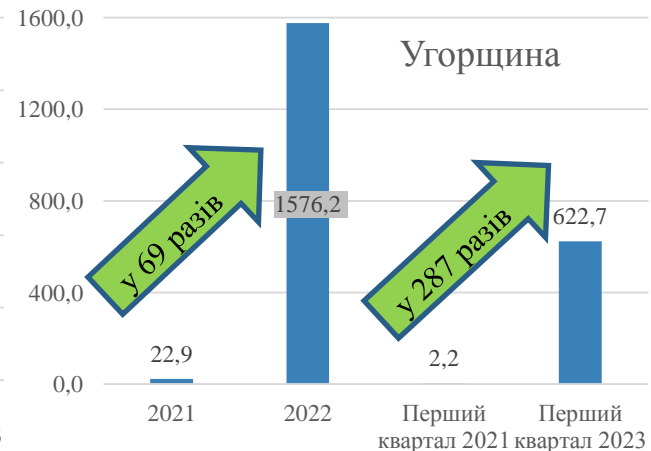
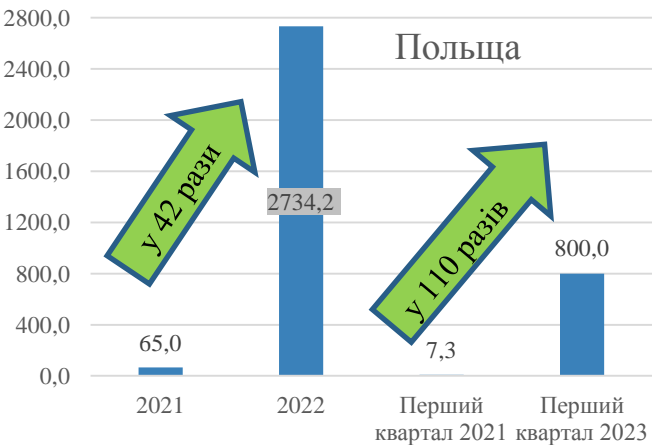
# Географічна структура експорту товарів України в першому кварталі 2022 р. та 2023 р., млн дол. США



## Провідні 10 країн з експорту товарів з України в першому кварталі 2023 р.

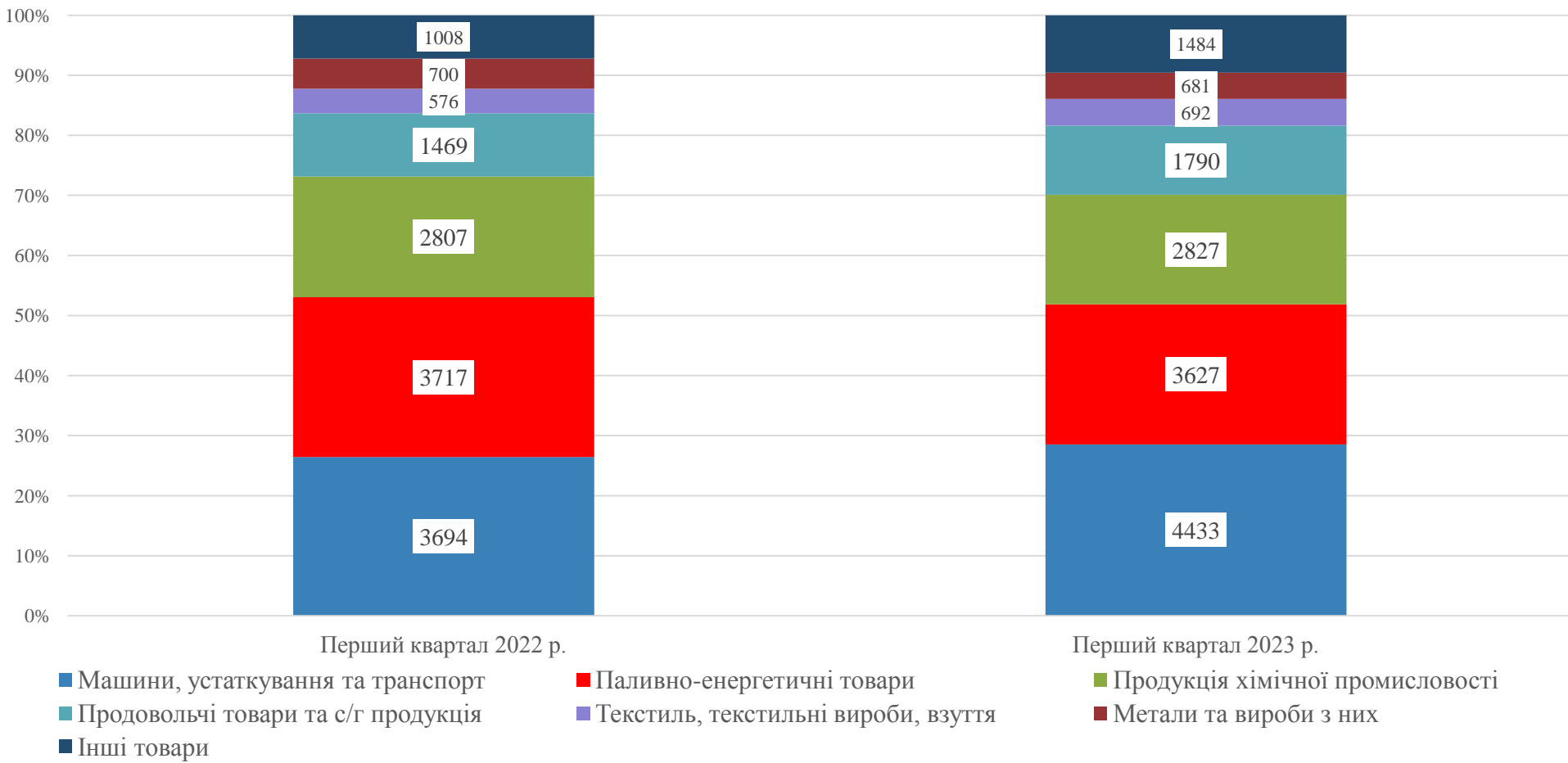
Країна	Вартісний обсяг експорту, млн дол. США	Частка в експорті України, %
Польща	1505	14,6
Китай	1010	9,8
Румунія	997	9,7
Туреччина	848	8,2
Німеччина	484	4,7
Угорщина	465	4,5
Іспанія	446	4,3
Нідерланди	432	4,2
Італія	378	3,7
Словаччина	299	2,9

# Динаміка фізичних обсягів експорту зернових в країни Центральної та Східної Європи, тис. т.

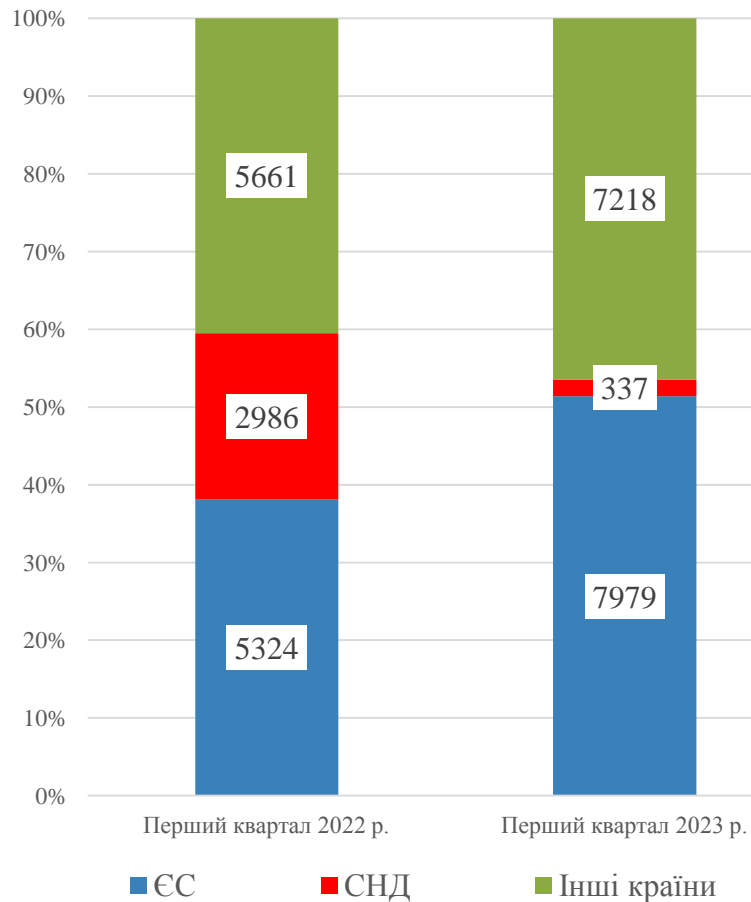




# Товарна структура імпорту України в першому кварталі 2022 р. та 2023 р., млн дол. США



# Географічна структура імпорту України в першому кварталі 2022 р. та 2023 р., млн дол. США



## Провідні 10 країн з імпорту товарів до України в першому кварталі 2023 р.

Країна	Вартісний обсяг експорту, млн дол. США	Частка в експорті України, %
Китай	2558	16,5
Польща	1571	10,1
Німеччина	1130	7,3
Туреччина	1119	7,2
США	683	4,4
Болгарія	612	3,9
Словаччина	537	3,5
Індія	503	3,2
Швейцарія	456	2,9
Угорщина	450	2,9